

Наставно-научном већу
Факултета политичких наука
Универзитета у Београду

Одлуком Наставно-научног већа Факултета политичких наука Универзитета у Београду од 24.12.2018. године, именована је Комисија за преглед и оцену докторске дисертације кандидата мр **Дејана Михајловића** под насловом „**Положај и улога служби безбедности у савременој јавној управи**”, у саставу: **др Дејан Миленковић**, ванредни професор Факултета политичких наука Универзитета у Београду, **др Драган Симеуновић**, редовни професор Факултета политичких наука Универзитета у Београду и **др Александар Јазих**, научни сарадник Института за међународну политику и привреду у Београду.

Комисија је прегледала и оценила подобност наведене докторске дисертације за јавну одбрану и сходно томе Наставно-научном већу Факултета политичких наука Универзитета у Београду подноси

РЕФЕРАТ О ЗАВРШЕНОЈ ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији

Дејан Михајловић рођен је 1980. године у Бијељини, Република Српска, Босна и Херцеговина. Основну и средњу школу завршио је у Бијељини, одличним успехом. Дипломирао је на Војној академији у Београду на смеру пешадија. Магистарску тезу под насловом „*Основна схватања о употреби војне силе у спољној политици*“ одбранио је на Факултету политичких наука Универзитета у Београду.

У току досадашњег службовања, као официр војске, радио је у гарнизонима: Панчево, Врање и Београд. Учествовао је у саставу мировних снага под командом Уједињених нација у мировној мисији у Либерiji у једногодишњем мандату. Током каријере више пута је награђиван и похваљиван, а једном и одликован.

Кандидат је до сада објавио два научна рада (чланка). Реч је о следећим радовима (чланцима):

-Војска Србије као инструмент спољне политике Србије, часопис Војно дело, април, 2014.

-Војна сила као фактор наметања мира – Рат и мир у БиХ 1992-1995, часопис Војни гласник, децембар 2016.

Кандидат је свој научно-истраживачки рад фокусирао на утврђивање узрчно-последичних веза између јавне управе и служби безбедности, места служби безбедности у савременом демократском друштву, могућности ефективне контроле служби безбедности која треба да штити демократију, а не да угрожава њен развој, као и злоупотребе које се, с' обзиром на моћ коју службе безбедности имају, могу јавити.

Докторска дисертација мр Дејана Михајловића „Положај и улога служби безбедности у савременој јавној управи” написана је у складу са техничким и стилским стандардима садржаним у упутству Универзитета у Београду о обликовању докторских радова од 2011. године. Обим дисертације је 254 странице, од чега се текстуални део простире на 239 страница, а остатак заузима списак од 254 библиографске јединице коришћене у истраживању (148 монографија, 54 научна чланка, 41 документ, 6 енциклопедија и лексикона и 5 електронских извора).

Докторска дисертација представља заокружену логичку целину у научном, стручном и методолошком смислу и представља плод вишегодишњег интердисциплинарног истраживања у подручју јавне управе и управљања спроведеног на случајевима најзначајнијих светских безбедносно-обавештајних служби, као и на случају Републике Србије на њеном путу ка Европској унији. Увидом у евиденцију Факултета политичких наука и Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић” утврђено је да до сада није брањена докторска дисертација под тим насловом.

2. Предмет и циљ дисертације

Предмет докторске дисертације мр Дејана Михајловића „Положај и улога служби безбедности у савременој јавној управи” је анализа положаја и улоге служби безбедности у функционисању и организацији јавне управе. Службе безбедности као део јавне управе од оснивања су биле значајан орган јавне администрације, која је увек настојала да их

усмерава, обликује и контролише. Степен развоја и контроле разликовао се од периода до периода, тако да свакако није био исти у Апсолутној монархији или Парламентарној монархији у Савременом добу. Кандидат се бави анализом улоге служби безбедности некада и сада, и доказује да се те улоге битно разликују. Док су службе безбедности некада искључиво биле репресивни инструмент у служби власти, данас би требало да функционишу транспарентно, у законским оквирима, а у служби општег добра и заштите свих грађана.

Анализирајући пример Републике Србије, докторант кроз историјски приказ развоја и улоге служби безбедности, фокусирајући се на период од стицања независности Републике Србије у 19. веку, па до данас, даје слику која је годинама уназад постојала у држави и која приказује службе безбедности само у функцији власти, а не као сервис грађана. Докторант своју пажњу посвећује и анализирању рада водећих светских служби, настојећи да њиховим поређењем утврди специфичне приступе у њиховом раду, као и методе функционисања и организације.

Општи циљ истраживања је дакле, испитивање улоге јавне управе у управљању, организовању и контроли рада служби безбедности, и месту служби безбедности у савременом управном систему као чувара демократије, уместо ограничавајућег и угрожавајућег фактора њеног развоја, а тиме и развоја демократског друштва.

Основни друштвени циљ истраживања јесте могућност супротстављања настојањима служби безбедности да злоупотребљавају своју моћ, или да буду злоупотребљене од стране различитих, пре свега, политичких фактора. Докторант наглашава колико је, за демократско друштво, опасна свака врста злоупотребе и колико недостатак ефикасне и ефективне контроле ових служби може бити погубан за читаво друштво.

Докторант у свом раду тежи да дође до концепта успешно организоване, функционалне и контролисане службе безбедности, као дела модерне јавне управе, што би пре свега допринело већој сигурности грађана, али и уважавању од стране других обавештајно-безбедносних система у свету.

3. Основне хипотезе од којих се полазило у истраживању

У докторској дисертацији кандидат мр Дејан Михајловић поставља тринаест хипотеза које у току рада успешно анализира и доказује. Кључна хипотеза од које докторант полази и коју успешно доказује јесте да је садашњи начин управљања службама безбедности, као дела јавне управе, превазиђен и да представља главни узрок опадања квалитета јавне управе, успоравања демократизације друштва, ограничавања модернизације и немогућности спровођења квалитетне и транспарентне реформе.

Прва хипотеза коју докторант анализира јесте да су службе безбедности у различитим периодима биле организациони облик јавне управе. Анализирајући настанак и развој служби безбедности, кандидат показује да је рад служби, како у прошлости, тако и данас, зависио од квалитетне организације, правилног усмеравања и институцијалне контроле, али и од утицаја ширег окружења.

Кроз другу, трећу и четврту хипотезу докторант даје историјски приказ функција служби безбедности у савременој правној држави и доказује како се та функција временом мењала. У време настанка савремене правне државе сматрало се да држава не може да постоји без војске и полиције, јер су оружане снаге основни облик органа државне управе, а државни органи су ти који примењују насиље. Временом се та функција променила и службе безбедности данас на другачији начин доприносе изградњи и очувању правне државе.

Наредне три хипотезе кандидат посвећује анализи моћи коју службе безбедности имају. Моћ служби безбедности је у савременој правној држави и даље велика и изазива страхопоштовање. Управо је то разлог њене често неефикасне контроле. Како у недемократским, тако и у демократским системима врло су честе злоупотребе те моћи, и службе безбедности, уместо да подупиру развој демократског друштва, врло често га подривају и имају улогу која је супротна савременом концепту демократије и концепту јавне управе као сервису грађана. Кандидат износи тезу да савремено друштво трпи велике промене и суочава се са великим изазовима по јавно добро, и службе безбедности, да би могле да одговоре на такве изазове, морају да се прилагоде променама и да иду у кораку са њима.

У преосталим хипотезама мр Дејан Михајловић прво потврђује значај сарадње светских обавештајно-безбедносних служби у оквиру сталних контаката или преко основаних међународних тела, која доприноси сузбијању тероризма и екстремизма у

свету, као и организованог криминала. Анализирајући пример Републике Србије, где у оквиру Министарства одбране, као органи у саставу постоје Војнобезбедносна агенција (ВБА) и Војнообавештајна агенције (ВОА), док Безбедносно-информативна агенција (БИА) функционише као посебна јавна агенција, кандидат потврђује да постојећа организација служби мора да буде доведена у правне оквире и усклађена са европским и светским законодавством из те области, у оквиру европских интеграција и путу Републике Србије ка Европској унији.

У последње две хипотезе кандидат доказује да је једини начин да се службе безбедности усмере у правцу деловања савремене јавне управе и буду гарант демократске државе и друштва, да се њихово деловање ефикасно и ефективно контролише, као и да се сузбије самовоља и могућност манипулисања и злоупотреба. Република Србија данас тежи да унапреди законски оквир рада служби безбедности и уведе у праксу савремене механизме контроле рада обавештајно-безбедносног сектора у јавној управи, при чему се ослања на постојећи институционални систем и најбоље светске праксе.

Чланови Комисије констатују да је кандидат научно потврдио постављене хипотезе што сведочи о ваљаном истраживачком приступу.

4. Кратак опис садржаја дисертације

Садржај докторске дисертације мр Дејана Михајловића подељен је на увод, шест тематских целина и закључна разматрања. У уводном делу кандидат јасно осликава ситуацију у свету током друге половине 20. века, стављајући нагласак на промене које су се десиле крајем века, а које укључују распад Савеза Совјетских Социјалистичких Република (СССР), победу неолибералне економије и нестанак биполарног света моћи. Већина држава које су тада започеле своју транзицију ка неолибералној економији, биле су неспремне да се суоче са надлазећим променама. Јавна управа је осетила највећи удар јер је наставила да функционише и када систем више није постојао, без јасно дефинисаних правила. Службе безбедности су се, такође, нашле на том пут, а у кризним ситуацијама, каква је била тада, оне имају велику улогу. Поред тога што је промењен концепт безбедности, свет се суочио са новим глобалним облицима претње какви су међународни тероризам, организовани криминал, корупција, а службе безбедности још увек нису биле спремне за све те изазове. Докторант наводи како је било неопходно испунити неколико

услова правне, моралне, материјалне, кадровске и политичке природе, како би службе безбедности прешле свој развојни пут од апарата силе и репресије до идеала да постану сервис грађана. На том путу оне се нису могле ослонити само на своје сопствене ресурсе, тако да се њихов развој разликовао од државе до државе, зависећи при том највише од трансформације целокупне јавне управе.

У првој тематској целини, насловљеној „Историјат и развој служби безбедности” мр Дејан Михајловић анализира друштвене промене које су условиле настанак служби безбедности и историју њиховог развоја. Посебану пажњу посвећује развоју служби безбедности у Србији, дајући одговоре на питања по ком моделу и под чијим утицајима се служба у Србији развијала у различитим периодима постојања српске државе, стављајући нагласак на период од стицања независности у 19. веку па до данас. Да ли су правци развоја служби безбедности били повезани са усмеравањем развоја српске управе, односно државе и колико је организација српских служби била у служби јавних, општих интереса, а колико посвећена јачању власти, нека су од питања на која кандидат у овом делу дисертације даје одговоре. Кандидат, такође, у овој тематској целини анализира и пореди рад водећих светских служби са циљем да укаже на њихове сличности, специфичне приступе у њиховом раду, њихову организацију и функционисање, и доказује да се различити приступи у организовању јавне управе одражавају и на службе безбедности, као њиховог дела, што за има последицу стварање слабијих или јачих система власти.

Друга тематска целина под насловом „Улога и положај служби безбедности у савременом управном систему” даје преглед односа између извршне, законодавне и судске власти у контексту организовања и уређења јавне управе. Кандидат, у овом делу, показује како је подела власти утицала на то да рад служби безбедности добије једну нову димензију, дефинисану законским оквирима који усмеравају активности тог система у служби општег добра и заштите свих грађана.

У оквиру треће тематске целине под насловом „Моћ и службе безбедности” кандидат анализира разлику новоа моћи којом службе безбедности располажу у демократским системима, где је та моћ ограничена законима и послављена у служби грађана, и недемократским где је управо та моћ стуб на којем почива читаво друштво. Кандидат се у овом поглављу бави и питањима као што су - колики је утицај служби безбедности на

политичку моћ и како се ове две моћи међусобно прожимају, усаглашавају и допуњују, односно, ко их и на који начин контролише.

Четврту тематску целину насловљену „Службе безбедности у савременом друштву” мр Михајловић посвећује анализи рада водећих светских обавештајно-безбедносних служби, поредећи њихове приступе у раду и организацији и дајући одговоре на питања да ли различита географска поднебља, природни ресурси и социјално-културолошке разлике намећу специфичности у организовању и раду служби безбедности. Кандидат такође показује како су се службе безбедности различитих држава током свог развоја угледале на водеће modele рада најутицајнијих светских служби, тако да са једне стране имамо модел САД-а, а са друге стране модел Руске федерације. Кандидат такође анализира рад још неких светских обавештајно-безбедносних служби које балансирају између поменутих утицаја и налазе се у транзицији или традиционално покушавају да спроводе националну (империјалну) политику (Велика Британија, Француска, али све више и Кина и Индија).

Пета тематска целина под насловом „Организација служби безбедности у Србији” бави се местом и улогом служби безбедности у оквиру законске регулативе у Републици Србији. Законом о основама служби безбедности уређено је само основно постојање служби, док је посебним законима уређен делокруг рада служби безбедности у Србији и то Законом о безбедносно информативној агенцији и Законом о Војнобезбедносној и Војнообавештајној агенцији. Тако да су БИА, ВБА и ВОА органи државне управе, који обављају специфичне послове државне управе ауторитативног карактера, у оквиру Устава, закона, других прописа и општих аката, стратегије националне безбедности, стратегије одбране и утврђене безбедносно обавештајне политике Републике Србије. Кандидат се у овом делу дисертације посебно бави проблемом неефикасне реформе служби безбедности у Србији, што утиче на модернизацију јавне управе у целини и целокупно друштво чини нестабилним. То поткрепљује примерима бројих политичких убистава и других злочина за које се сумњиче припадници службе, а који годинама нису расветљени, као и упозорењима заштитника грађана и повереника за информације да у појединим деловима контрола служби безбедности није могућа.

У последњој, шестој тематској целини, насловљеној „Контрола служби безбедности” кандидат акценат ставља на анализу законске и организационе могућности

институционалне контроле безбедносних служби, као и на тешкоће које се могу испречити у току успостављања система контроле. Кандидат своју анализу у овом делу сватла у контекст европских интеграције Републике Србије и наглашава неопходност успостављања система контроле служби безбедности у Србији, као једног од услова приступања Европској унији.

У закључним разматрањима, кандидат мр Дејан Михајловић представља синтезу резултата истраживања и пружа потврдан одговор у погледу научне оправданости својих хипотеза. Кандидат на самом крају анализира ток реформи јавне управе у Србији, потврђујући да нови закон о службама безбедности садржи одредбе које говоре у прилог прилагођавању служби безбедности јавној управи која је опредељена да буде сервис свим грађанима. Иако је Србија и даље прилично далеко од идиличне ситуације, са службом безбедности која је још увек оптерећена бројим аферама из прошлости, мр Дејан Михајловић закључује да је точак реформи незаустављиво покренут и да су службе безбедности изгубиле тоталитарни карактер који их је вековима дефинисао.

5. Остварени резултати и научни допринос дисертације

Комисија је прегледом докторске дисертације „Положај и улога служби безбедности у савременој јавној управи” утврдила да је кандидат мр Дејан Михајловић на основу ваљано дефинисаног проблема, предмета и циљева истраживања, као и разраде постављених хипотеза, остварио више резултата и дао научни допринос.

Кандидат је изабрао да истражи тему која захтева интердисциплинаран подухват и која до сада није на систематичан и свеобухватан начин обрађена у домаћој политиколошкој мисли. Адекватним истраживачким приступом докторанд је потврдио постављене хипотезе. Комисија констатује да је кандидат у свом истраживању пружио уверљиву аргументацију и за своје коначне закључке.

У прегледаном докторском раду је коришћена референтна литература најзначајних страних и домаћих научних посленика, док су у погледу емпиријске грађе анализирана сва међународна и национална документа која се односе на предмет истраживања. Велики број фуснота у докторској дисертацији кандидата мр Дејана Михајловића је умесан и доприноси квалитету и научној валидности овог истраживања. Према мишљењу чланова

Комисије, приложени обиман списак теоријске литературе, употреба релевантне примарне грађе и избор одговарајућих метода истраживања сведоче о томе да је кандидат одговорно и педантно спровео неопходне истраживачке активности. Докторска дисертација је писана академским језиком, али стилем који остаје разумљив, једноставан и пријемчив за читање.

У погледу конкретног научног доприноса теоријској дисциплини јавне управе као делу корпуса политичких наука, дисертација мр Дејана Михајловића је значајна из више следећих разлога.

Са становишта научног доприноса понуђен је пројектовани хипотетички модел (концепт) управљања службама безбедности у будућности, односно модел непосредног и ефикаснијег управљања и контролисања рада служби безбедности као саставног система јавне управе оријентисаног на будући развој.

Докторанд је, свакако, обрадио тему која је нова у оквирима домаће академске литературе, али је и скренуо пажњу на виталну важност институционалне организације органа јавне управе у смислу контроле рада служби безбедности. Тиме је у први план истакао тежњу ка устројству савремене државе која почива на демократским принципима и суштинским етичким нормама видљивим у законодавним актима, али тако да се безбедност појединца, нације и државе не доведе у питање.

Сву сложеност овом приступу сагледавања изазова које у себи носи организација и функционисање служби безбедности аутор је представио кроз призму анализе разних институционалних и ванинституционалних утицаја, којима центри моћи утичу на рад служби безбедности. Тиме је истакао значај неопходности суштинских реформи јавне управе у оквирима демократизације друштва и доминантне законодавне улоге.

Кандидат мр Дејан Михајловић је у свом истраживању дао целовиту упоредну анализу нормативних и институционалних решења примењених у организацији јавних управа и функционисања служби безбедности у развијеним демократијама, али и у ауторитативним режимима, те је навео све сличности и разлике, где се та решења подударују или неподударују са међународним стандардима и теоријским поставкама у области етике и демократизације јавне управе. Такође, упоредно је анализирана и делотворност механизма спољне контроле рада служби безбедности, чиме је степен контроле доведен у везу са степеном демократизације друштва и реформе јавне управе.

Кандидат је исто урадио и на примеру Србије, где је систематично и критички истражио досадашње учинке реформе јавне управе и сектора контроле служби безбедности из перспективе уградње и примене међународних стандарда и норми, чиме се научни допринос потврђује и у наставку процеса спровођења реформи, како би се оне убрзале и суштински примениле, тако да се избегну и превазиђу лоша искуства других међународних субјеката у том смислу.

На тај начин резултати истраживања могу да користе свим заинтересованим члановима академске заједнице као полазиште за даља и дубља теоријска истраживања појединих аспеката организације јавне управе, и служби безбедности у свим њиховим оквирима и облицима постојања и функционисања.

6. Закључак

На основу критичког прегледа целокупног садржаја докторске дисертације, чланови Комисије једногласни су у оцени да је докторска дисертација кандидата мр Дејана Михајловића „Положај и улога служби безбедности у савременој јавној управи” у свим елементима израђена према одобреној пријави, на коју је 24.04.2014. године, своју сагласност дало Наставно-научно веће Факултета политичких наука.

Комисија сматра да докторска дисертација представља производ самосталног теоријског рада и спроведеног истраживања кандидата, те да су у њој систематизована постојећа научна сазнања о предмету истраживања и представљена нова сазнања до којих се дошло спроведеним истраживањем. Прегледана дисертација представља логичку и заокружену целину у чијој су изради поштовани сви стандарди писања научних радова.

Дисертација по свом садржају, коришћеној методологији и оствареним резултатима представља комплексну анализу важне политиколошке теме, а део резултата дисертације се без сумње може сматрати научним доприносом.

На основу укупне анализе садржаја, чланови Комисије оцењују да докторска дисертација кандидата мр Дејана Михајловића представља оригинално и вредно научно дело, настало самосталним истраживачким радом, и да као такво има довољну теоријску и практичну вредност да би могло бити јавно брањено.

Имајући у виду значај истраживања и проблематике, резултате истраживања и изведене закључке, Комисија позитивно оцењује докторску дисертацију „Положај и улога

служби безбедности у савременој јавној управи” кандидата мр Дејана Михајловића и једногласно Наставно-научном већу Факултета политичких наука у Београду.

ПРЕДЛАЖЕ

Да Наставно-научно веће Факултета политичких наука Универзитета у Београду прихвати позитивну оцену докторске дисертације „Положај и улога служби безбедности у савременој јавној управи” кандидата мр Дејана Михајловића.

Да Наставно-научно веће Факултета политичких наука у Београду стави на увид јавности оцењену докторску дисертацију и саму оцену дисертације у законски предвиђеном року, образује Комисију за одбрану и одобри јавну одбрану наведене докторске дисертације.

У Београду, 12.02.2018. године

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

Проф. др Дејан Миленковић

Проф. др Драган Симеуновић

Др Александар Јазић
Научни сарадник, Институт за
међународну политику и привреду